

des de Lab. 1840 almenys). No sols propi de tota la terra catalana (fins el bal. i el ross.), aquí en concurrència amb *sustot*, que se sent fins a Cerd. («sé pas si us hi voldran guiar, *sustòt* avui essent diumenge...», Dorres 1959), sinó pertot amb el mateix sentit; només els mall. li donen de vegades el sentit heterodox de 'finalment, en fi': «a Madrid --- tants de devots del Cor de Jesús --- gràcies a Déu --- donar tan bon exemple. *Sobretot*, m'arribà l'hora de fugir de Madrid, puy ja feya dos mesos que hi potoyava ---», AMAlcover [BDLC x, 1919, 488, males companyies tan llargues li imposaren el lamentable títol secessionista «*Diccionario Catalán-Valenciano-Balear*» que ja li dicta aquell dia Don Eduardo Dato, p. 489]; de nou, BDLC xii, 30; com a ús viu aquesta acc. és respectable, sense ser admesa fora de l'illa (on sempre s'entendrà malament, i els bons mallorquins pensaran si valia la pena fomentar un ús que introdueix malentesos en l'ús comú de la llengua de tots). Certament repudiant el fet i maleint la intenció.

Trastot intenció antic amb el valor de 'absolutament tot'; ja en les *Homilies*: «veng una femna qui --- avia una fila, qui avia mal de demonis --- e trobà lo Señor *trastot* poderós, exclamà-li mercé --- — O Séiner, fil de la Verge, mercé ajes de mi!» (7v13). De vegades escrit *trestot*, grafia dolenta acceptada (junt amb el fantàstic supòsit que el nominatiu *trestuit* és provençalisme) per AlCM: «Les flors e ls fruits - semblava foc / los hagués brasits - e les fulles, / ensem ab *trastotes* les brulles, / car una no n'hi romania», BMetge (*Fort. e Pru.*, 64); i alguns exs. més, també de *trestuyt*, en Lull, Muntaner etc.

Tot sol, ús emfàtic que ja trobem en Lull («aquell puja en son cavall *tot sols*», *Fèlix*, 66) i en BMetge («entrem-nos-en, doncs, diu Vàlter, *sols, tot sols*», *Vàlter e Griselda*, vi), que dóna lloc al curiós parasintètic *entotsolar-se*, creació mall. [«separarse del trato de las gentes, vivir retirado, *ab aliis secludis*», *Damen*.] aparintat també per alguns bons literats barcelonins [DOrt., 1917]; «ara que he tastat la joia / del meu cor *entotsolat*, / no tornaré cap més dia / amb un amic al costat», JoCarner (1935, *Lluna i Llanterna*, 170), però crec que ja havia usat *entotsolar-se* en trads. de Dickens c. 1915; *+entotsolament*, Carner (*Lluna i Llanterna*, 228); *desentotsolar-se* [*Damen*.] *Totales* nom d'un joc d'infants a StaColQ. (AlCM) < *totes altes*, és a dir 'totes són altes' o 'totes passen altes'.

¹ En dos doc. del Condaghe de Silki (S. XII o XIII), 194, 393 apareix un cop *tottotta sa corona i biria --- tottotta in ci uila aueat*, veg. M-Lübke, *Zur Kenntniss des Altlogudoresischen*, 41; MLWagner (*DESdo*. II, 500). Quant a l'italià, em consta en una cançó cantada per Lauretta en el *Decameron*: «Già fu chi m'ebbe cara, e volentieri / giovanetta mi prese / nelle sua braccia e dentro a' suoi pensieri, / e de miei occhi *tututto* s'accese» (III, § 10, ed. 1961, 241.13). Segons Prati es trobaria en un *Virgilio volgarizzato* i en Dante, però crec que no figura en la *Commedia*, en tot cas no en Petrarca, i Alunno no-

més en cita aquell mateix vers boccaccesc. Ebeling (*ZRPb*. XLIII, 286) voldria explicar tant la -TT- com la ú de l'it. *tutti, tutto*, oc.-cat. *tuit*, per una imitació de NULLUS, ço que encara és més increïble, ni que sigui en la forma molt limitada en què s'hi avé M-Lübke, *ZRPb*. xxv, 244, el qual admet influència de TURTUS 'protegit', per a l'italià, però no per al nostre *tuit*. Equilibris de gent de fonètica simplista i apriorística. Res de contaminació en cap cas, i àdhuc per a l'it. *tutti* (d'on *tutto, tutta*) l'explicació metafònica té prou versemblança. — ² Breu i molt deficient la nota d'AlCM: on l'ambigua definició 'd'un cop, de sobte' és falsa o enganyadora: és 'de cop, de cop i volta' no pas 'tot d'una vegada'; i és estrafalària la grafia *totd'una* que adopta (ni carn ni peix): calia ajuntar-ho *totduna* o deixar-ho del tot separat, sense esmenar la grafia del *Dfa*. La cita que dóna de NOLLER és falsa (*totd'una* hi ha estat intercalat: només diu «una certa majestat atractívola», ed. 1909, 16.11). — ³ O sigui 'per més que hi hagi fet una (gran) malvestat'. — ⁴ «Roques de *Tot-lo-Món*» en els Pirineus de Núria. Però *tot lo món n'és ple, va córrer per tot lo món* ho sentia jo encara a la generació barcelonina precedent a la meua, i quant als meus avis no n'haurien admès d'altra. — ⁵ Sota aquesta figura novellesca, com m'explica el meu pare, s'amagaven molts records de Sanpere i Miquel, sota la de Constantí Clavell, molts de Valentí Almirall etc. — ⁶ *Per tot* també apareix ja algun cop en oc. antic: «Can la perdís à postz sos huons, li ven altra perdís que ls li pana, e ls cobri, e ls coa, e ls noírís, tro que són grans, que van *pertot*», *Bestiari* (c. 1200) (Appel, *Cbr.*, 125.100). I en italià antic també hi hagué *per tutto* (sense el *da*): «già *per tutto* avea il sol recato colla sua luce il nuovo giorno», *Decam.* II, proemio, ed. 1961, 62.5.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
tuit, *altres tots*, *tot* + gerundi, *tot* + femení, *tots* emfàtic posposat, *tot d'una*, *tot d'una que*, *tot en un*, *amb tot*, *amb tot que*, *amb tot i que*, *amb tot de*, *amb tot i això*, *amb tot i* + substantiu, *amb tot i amb això*, *tot i això*, *tot i* + substantiu o oració substantiva. *tot i així*, *tot just*, *tot lo més*, *tot lo menys*, *tot el més*, *tot el menys*, *tot lo dia*, *tot lo món*, *tot lo que...*, *a tot més*, *a tot menys*, *jugar-se el tot per tot*, *jugar-se el tot pel tot*, *tot amb tot*, *tot per tot*, *tot qui*, *tot ras*, *tota*, *tòtum*, *total*, *totalment*, *totalitat*, *totalitzar*, *totalitzable*, *totalització*, *totalitzador*, *+totalitari*, *+totalitarisme*, *totabona*, *totalta*, *totespècies*, *totesberbes*, *totes-sabors*, *totesiu*, *tot dia*, *tothom*, *tothora*, *-or*, *a tothora*, *a totes hores*, *tota hora*, *t. h. que*, *a tota hora*, *totes hores que*, *totara*, *totpoderós*, *a tutiplè*, *a tot-i-ple*, *tutti*, *Tots Sants*, *tots temps*, *tostemps*, *tostem*, *totjorn*, *tota vegada*, *tota vegada que*, *totavia*, *totavia que*, *a les totes*, *fer a tots*, *atotar*, *atot atotada*, *atots*, *totada*; *totar*, *haver fet atots*, *del tot*, *des tot*, *de tot*, *de tot en tot*, *i tot*, *fins i tot*, *pertot*, *pertot arreu*, *a tot arreu*, *de tot arreu*, *sitot*, *sobretot*, *sustot*, *trastot*, *trestot*, *trestuit*, *tot sol*, *entotsolar-se*, *+entotsolament*,